

Satakuntaliitto
Maakuntahallitus
kirjaamo@satakunta.fi

Viite Lausuntopyyntö 25.2.2026

Aihe Satakunnan maakuntakaava 2050, ehdotusvaihe 1

Satakuntaliitto on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa koskien Satakunnan maakuntakaava 2050 ehdotusvaiheen aineistoa. Museolla on ollut mahdollisuus seurata ja vaikuttaa kaavatyöhön jo sen valmisteluvaiheessa: museo on ollut mukana keväällä 2022 muodostetussa maakuntakaavoituksen yhteistyöryhmässä (SataYTR2050), ja kaavatyön edistymistä on esitelty säännöllisesti myös Satakunnan kulttuuriympäristöryhmässä. Viranomaisneuvottelun lisäksi on järjestetty työneuvotteluita. Museo on myös osallistunut uutta maakuntakaavaa varten laaditun Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnin (Niina Uusi-Seppä / Ramboll 2023) ohjausryhmään vuosien 2022 ja 2023 aikana. Päivitys- ja täydennysinventoinnin lähtökohtana oli vuosina 2004–2005 laadittu selvitys, ja tarkastelussa pääpaino asetettiin maakuntatason mittakaavaan ja kohteiden maakunnalliseen merkittävyyteen.

Satakunnan maakuntakaavan 2050 laadintaa varten vuosina 2022–2023 tehdyssä inventoinnissa tarkistettiin maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen tiedot ja aluerajaukset sekä täydennettiin kohdeluetteloa modernin rakennusperinnön osalta. Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi antaa alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin kattavan kuvan Satakunnan rakennetun ympäristön historiallisesta kehityksestä ja ominaispiirteistä. Arvoalueiden määrittelyssä ja kuvausteksteissä on huomioitu aiempaa vahvemmin hyvinvointivaltion rakentamista maakunnassa parhaiten ilmentävät yhtenäiset asuinalueet, koulurakennukset, virastotalot, kulttuuri- ja liikuntaympäristöt, terveydenhuollon ja yhdyskuntahuollon rakentaminen sekä seurakuntien rakennusperintö.

Maakuntakaavaehdotuksessa on uutena merkintänä osoitettu Aaltoradan yhteystarvemerkin Varsinais-Suomen maakuntarajalta Pohjanmaan maakuntarajalle. Yhteystarvemerkin linjaus perustuu maakuntaliittojen yhteistyössä laatimaan tarveselvitykseen.

Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristöön kohdistuvia mahdollisia negatiivisia vaikutuksia on arvioitu aiheutuvan etenkin energiahuollon hankkeista sekä näiden yhteisvaikutuksista (esim. tuulivoima). Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että uusiutuvan energian tuotantoalueet, erityisesti tuulivoimaloiden alueet, vaikuttavat haitallisesti maisema-arvoihin ja vaikuttavat myös maakunnan maisemakuvaan. Maisemavaikutusten määrä kasvaa alueilla, joille sijoittuu useita tuulivoimaloiden alueita (yhteisvaikutukset). Tuulivoimaloiden korkeuden kasvaessa myös maisemavaikutusten määrä lisääntyy. Merkittäviä tuulivoimaloiden aluekeskittymiä on muodostumassa rannikon ohella mm. Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan maakuntien rajan läheisyyteen. Maakuntien rajavyöhykkeellä korostuvat niin luonnon elinympäristöihin kuin maisema-arvoihin kohdistuvat haitalliset yhteisvaikutukset.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen laajeneminen ja kokonaan uusien alueiden muodostaminen saattavat muuttaa lähi- ja kaukomaisemaa paikallisesti. Avoimien peltoalueiden reunoille sekä merelle ja rannikolle syntyvät uudet rakennettujen alueiden reunat näkyvät kauas ja saattavat heikentää maiseman ominaispiirteitä. Raideliikenteen verkon täydentäminen tai parantaminen aiheuttaa vastaavaa luonto-, maisema- ja kulttuuriarvojen heikentymistä kuin tieliikenne. Satama-alueiden laajentuminen muuttaa merkittävästi maisemakuvaa. Satamien laajentuessa lähiympäristön kulttuuriarvot voivat kärsiä tai tuhoutua.

Selostuksen mukaan kaavassa on korostettu satakuntalaisten kulttuuriympäristöjen keskeisiä piirteitä, joita ovat synnyttäneet ja muokanneet historiallinen pysyvä asutus vankasti jo 1500-luvulta, syväjuurinen maanviljelyskulttuuri, vanhat teollisuusmiljööt sekä merenkulkukulttuuri. Ottamalla huomioon maakunnan kulttuuriperintö mahdollistetaan asuin ympäristöjen kulttuurikerrosten ja paikallisten erityispiirteiden säilyminen ja kehittyminen rakennetussa ympäristössä.

Satakunnan Museon kannanotto

Arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologinen kulttuuriperintö on huomioitu maakuntakaavaehdotuksessa kiitettävällä tavalla. Museo pitää hyvänä ratkaisuna kaikkien muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettujen muinaisjäännösten merkitsemistä kaavakartalle. Kohteet on myös esitetty yksilöitynä taulukossa sekä teemakartassa. Lisäksi valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet (VARK) on esitelty erillisessä taulukossa ja kartassa.

Muinaisjäännöksiin liittyviä määräyksiä on täsmennetty museon valmisteluvaiheen lausunnossa ehdottamalla tavalla.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Satakuntalainen kulttuuriperintö on oleellinen osa, ei ainoastaan satakuntalaista, vaan myös suomalaista identiteettiä ja sen vaaliminen säilyttää korvaamattoman tärkeitä arvoja. Kulttuuriperinnöllä on myös hyvinvointia edistävä vaikutus, ja sen säilyminen on välttämätöntä myös talouden menestymisen kannalta.

Satakunnan Museo näkee, että lähtökohtaisesti rakennettu kulttuuriympäristö ja arvokkaat maisema-alueet on huomioitu maakuntakaavaehdotuksessa kiitettävällä tavalla.

Kuten selostuksessa mainitaan, Satakunnan maiseman peruselementtejä ovat pelto, metsä ja vesi, joista ensimmäinen näkyy hallitsevana maakunnan eteläisessä, toinen pohjoisessa osissa ja kolmas rannikon alueella. Jokilaaksot viljelyalueineen ja Selkämeri rikkonaisine saaristoineen ovat maakunnan maisemaa tunnusomaisesti kuvaavia tekijöitä, joiden lisäksi on mainittava Satakunnan pohjoisosissa esiintyvät laajat suoalueet.

Satakuntalaiselle kulttuuriympäristölle ominainen agrarimaisema muodostaa perustan alueen elinkeinoille yhdessä teollisuuden kanssa. Tällä hetkellä laajat energiahuollon alueet yhdistettynä niiden tarvitsemaan sähkönsiirtoon saattavat aiheuttaa merkittävää uhkaa kulttuuriympäristön ja maisema-alueiden ominaispiirteiden säilymiselle. Satakunnan Museo pitää kestävästä kehitystä ja uusiutuvan energian, kuten tuuli- ja aurinkoenergian, tuotannon edistämistä yhteiskunnallisesti perusteltuna ja pitkällä aikavälillä välttämättömänä osana energiahuollon murrosta. Uusiutuvan energian hankkeilla on merkittävä rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä alueellisen energiaomavaraisuuden vahvistamisessa.

Tuulivoimaloiden vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön ovat usein laaja-alaisia ja ulottuvat pitkälle varsinaisen hankealueen ulkopuolelle, erityisesti avoimissa viljely-, suo- ja järvimaisemissa sekä perinteisissä kulttuurimaisemissa. Vaikutukset saattavat ulottua myös naapurimaakuntiin, ja eri hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi nousee keskeiseksi kysymykseksi. Varsinaisten tuotantoalueiden lisäksi huomattavia maisemavaikutuksia syntyy sähkönsiirrosta,

jolla on maisemavaikutusten lisäksi mahdollisesti pilkkova vaikutus alueen perinteisessä maanviljelyssä.

Maakuntatason suunnittelussa tulee kuitenkin varmistaa, että tuuli- ja aurinkovoimaloille varattavat alueet sijoittuvat siten, etteivät ne ole ristiriidassa alueen kulttuuriympäristö- ja maisema-arvojen kanssa. Tämä edellyttää suunnittelulta erityistä herkkyyttä, vaikutusten ennakointia sekä sitä, että alueen hyvinvoinnille, vetovoimalle sekä identiteetille merkittävien kulttuuriympäristön ja maiseman arvot nähdään tasavertaisina tavoitteina energiahuollon tarpeiden rinnalla.

Tekeillä olevaa maakuntakaavaa varten on vuonna 2022 laadittu Satakunnan tuulivoimaselvitys, jossa on osoitettu tuulivoimaloille soveltuvia alueita. Parhaillaan on vireillä joitakin maakunnallisesti merkittävän kokoluokan tuulivoimaosayleiskaavoja, joita ei ole osoitettu maakunnallisessa tuulivoimaselvityksessä (Huittisten Lintukankaan, Kokemäen Takajärven sekä Säskylän/Kokemäen Ruotanansuon hankkeet).

Kaavakartalla nämä alueet on osoitettu se-tv alueina, joihin liittyy suunnittelumääräys: *Merkinnällä osoitetaan sellaiset alueet, joiden maankäyttöön kohdistuu muutospainetta eikä niiden maankäyttöä ole voitu ratkaista maakuntakaavaa laadittaessa. Merkittävyytensä vuoksi alueet katsotaan tarpeelliseksi osoittaa maakuntakaavassa. Alueidenkäytön ratkaiseminen edellyttää lisäselvityksiä ja jatkosuunnittelua.*

Satakunnan Museo näkee, että esimerkiksi Köyliönjärven kansallismaisema on uhattuna, mikäli sen lähiympäristöön toteutetaan tuulivoimaa. Kyseessä on Satakunnan ainoa ja yksi Suomen 27 kansallismaisemasta. Kansallismaisemat ovat ympäristöministeriön vuonna 1994 valitsemaa, Suomen kansallista identiteettiä kuvastavia maisemia, joihin tiivistyvät maan erityispiirteet. Satakunnan Museo huomauttaa, että esimerkiksi Pohjois-Karjalan maakuntakaavan luonnosvaiheen jälkeen poistettiin useita tuulivoima-alueita Kolin kansallismaiseman vaikutusalueelta. Satakunnan maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa lähin se-tv alue (Säskylän-Kokemäen Ruotanansuon tuulivoimahanke) sijoittuu lähimmillään alle kilometrin etäisyydelle Köyliönjärven kansallismaisemasta sekä valtakunnallisesti merkittävästä maisema-alueesta (VAMA2021). Säskylän ja Kokemäen Ruotanansuon tuulivoimahankkeen YVA-menettelyn yhteydessä on jo voitu todeta, että hankkeella tulisi olemaan huomattavia ja haitallisia maisemallisia vaikutuksia Köyliönjärven kansallismaisemassa.

Satakunnan Museo näkee, että se-tv-alueiden osoittaminen kaavakartalla saattaa aiheuttaa sekaannusta sekä epäselvyyttä etenkin, koska näitä alueita ei ole osoitettu ajantasaisessa tuulivoimaselvityksessä. Lisäksi nämä hankkeet ovat vähintäänkin osin ristiriidassa kulttuuriympäristöjen ja maiseman arvoalueiden säilymisen tavoitteiden kanssa.

Myös kulttuurimaisemaltaan pienipiirteisemmässä Pohjois-Satakunnassa tuulivoimaloille esitetyt aluevaraukset edellyttävät erityistä huomiota, sillä ne voivat vaikuttaa pienipiirteisten alueiden kulttuuriympäristön todistusvoimaisuuteen.

Aurinkovoiman osalta Satakunnan Museo esittää, että aurinkoenergian tuotantoalueita koskevissa kaavamääräyksissä huomioitaisiin tarvittaessa verhopuuston käyttö maisemavaikutusten lieventämiseksi. Tämä on erityisen tarpeellista tilanteissa, joissa hankealue sijoittuu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävien maisema-alueiden tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueiden läheisyyteen. Tässä yhteydessä museo nostaa jälleen esille seikan, että maakunnallisesti merkittäviä, maisemallisesti tärkeitä alueita koskeva suunnittelumääräys ei ole riittävä maiseman arvojen turvaamiseen. Määräykseen tulisi varata museoviranomaiselle mahdollisuus lausua merkittävistä muutoksista.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt sekä maisema-alueet on aluerajausten osalta huomioitu kaavassa asianmukaisesti. Satakunnan Museo toteaa kuitenkin, että maakuntakaavassa merkittäväksi kulttuuriympäristöksi esitetyn Kankaanpään Justeerin alueen tilanne on lähitulevaisuudessa muuttumassa merkittävästi aluekokonaisuuden rakennuskannan heikon kunnon vuoksi. Erittäin huonokuntoisiksi todettujen rakennusten purkamisen myötä aikaisemmin laajasta kokonaisuudesta jää jäljelle vain neljä rakennusta, millä on vaikutusta arvoalueen rajaukseen ja mahdollisesti myös maakunnalliseen arvoon.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tutkija Sanna Kuusikari

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Lupa- ja valvontavirasto/kirjaamo
Lounais-Suomen elinvoimakeskus/kirjaamo
Satakuntaliitto/Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä